

શ્રી ગણેશાય નમઃ

યોજનગંધા

ચાને

મીઠમ પ્રતિજ્ઞા

નાટકનાં ગાયનો.

ગા. ગી. ગપા. ગી. પ્રસિદ્ધ કરનાર,

નિહલદાસ દેમજીભાઈ ભાવનગરવાળા એન્ડ કો.
શ્રી વિજય નાટક સમાજના માલિક
સુ. કરાચી.

અથ નામિતના અર્થ લક્ષ્ય પ્રસિદ્ધ કરનારને સ્વાધીન છે

દિવસ પેસમા તાલુકા તાલુકા હાલ ગાયુ, — કરાચી.

આવૃત્તિ ત્રીજી

સંવત ૧૯૭૩

પ્રત ૨૫૦

સંવત ૧૯૧૭

કીંમત ૦—૨—૦

પુરુષ પાત્રો.

શીવ.....વિશ્વતી ત્રિમૂર્તિ પ્રજ્ઞા વિજ્ઞા મોહકામાંના એક દેવ.
પરશુરામ.....ધર્મશ્રી અવતાર એકાદીપતિ નરસી રાજા કરનાર.
શાંતનુ.....હસ્તીનાપુરના મહાવર્તિ મહાનામ.
દેવવ્રતકુમાર કે } ગંગાજીને પેટે જન્મ લીધેય મદારાજ શાંતનુના કુમાર
લીળમ કુમાર }
દીમીર.....ગંગા કીનારાના આંખીઆઓના સરનાર.
તર્કસીંહ } મદારાજ શાંતનુના અગળા બાળીજાના રાજાના
વિતર્કસીંહ } નેતાઓ
તાત્પર્યસીંહ }
તરંગસીંહ.....તર્કસીંહનો છોકરો
ફડફડશંકર.....એક દોંગી સામ્રાજ્ય
વાયડાશંકર.....એક અધુરીઓ વૈદ
ગડગડશંકર.....ફડકડશંકરનો સાળો.
રામો.....એક મોચી.

સ્ત્રી પાત્રો.

લીલડી.....શંકરની સ્ત્રી પાર્વતી.
ચોજનગંધા .દીમીરને માછળીના પેટમાંથી મળી આવેલી એક છોકરી
પરંતુ એક તપસ્વી બત્રી રાજના પીરથી ઉત્પન્ન થએલી કન્યા.
રસકુમારી.....તર્કસીંહની છોકરી, અને તાત્પર્યસીંહની ભાત્રી પત્ની
પ્રવીણા.....તર્કસીંહની છોકરી, પરંતુ પાછળથી એક તપસ્વીની.
ઉરમી.....તર્કસીંહની સ્ત્રી
કુલી.....ફડકડશંકરની સ્ત્રી
છેલ્લી } બે નાયકાઓ.
છળીલી }

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૨૪૪ ઘર્ગાંક

પુસ્તકાનું નામ ૨૧૦ નમગાંધી

વિષય ૬-૧૨-૯

યોજન ગંધા યાને

ભીષ્મ પ્રતિજ્ઞા નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

બાળાઓ—

૧

સ્મરણ શરણ શુભ કરનારૂં

શાંત સદા શીવ તરૂં

ભક્તપાત દીન દયાત્ર ચાહે બાલ ધરી વહાલ

મંગળાકર વીભુ મારૂં.....સ્મૃ

જગનાયક વરદાયક આપો સુખ શન્તિ વિશ્રાંતિ

કાર્ય સફળ કરી મારૂં.....સ્મૃ

બાળાઓ—

૨

હશે હર્ષથી પ્રયોગને વધ વત

પુત્રધર્મ બ્રહ્મચર્ય સમજાવવા.....કવે

શુદ્ધ પ્રેમ નીતિ ન્યયને બતાવવા

પુણ્ય પ્રેમથી રચ્યું છે નવીન નાટ્ય આ

રસ ગ્રાહી રસ પીને જાણે

સહુ આચરતાં સુખીમાં યાણે

હાથ જોડી નાથ જામે નીત્ય ચાલીએ.....કવે

મંથા—

૩

સાંભળ સુત તું વહાલ ધરી

હું જે કાંઈ જામનાવું

૪

પુત્રધર્મની પુરી દીક્ષા ભાવે હું આપું
 સ્નેહથી હૃદય શાન્તિ સ્થાપું.....સાંભળ૦
 નીજ પીતા તણું પ્રીય ઠરવા
 ઇચ્છાને આધીન કરવા
 ફરી જન્મ નહીં અહીં ધરવા
 ઐ આચર રવ િ વિચરવા.....સાંભળ૦

યોજનગંગા—

૪

નયન મીઠાવી ગયા રાજ રઝીલા
 હા દીવાની ફરં છું
 સનીતા તટે જે નીહાળી
 વ્યાન તે છપીનું ફરં છું.....નયન૦
 મનોહરી મુર્તિ તારી
 લાગે છે એ ખાલી વહાલા
 આવો આવો વહેલા

હા જપું છું હા સ્મરું છું
 વહાલા દીવાની ફરં છું.....નયન૦

શાન્તવ—

૫

પ્રભુ મારી મતિ લમાવી
 ચીત ગળાવી ગર્ભ જા નાગી હાથ દશા આ શ્રી મારી
 ગાલી ગર્ભ ઘેલો ઠહી જે
 એજ સુંદરી જો મળે
 આપીશ સુખ ને સ્થાપીશ હૃદયે.....પ્રભુ૦

કુલી—

૬

ંડા ંડા કેરી રઢીયાળી મીઠી ને મરમાળી
 મારી આંખલડી અણીદાર છે
 ખીલી જોખનની જુદાર આખા જીવનને! મર
 મારો મુદર કેવો શુભગાર છે..... ંડા ંડા
 વીરહ તાપે હાય તપેલી યોવન મદ મલકાતિ
 ગજ ગામીની ને મદમાતિ કટી કેવી લયકાતી રે
 હું ચાલુ છું મયકાતી ... ંડા ંડા

કુલી—

૭

હાં હારે ધીમી ધીમી ચાલેથી ગાલો પ્યારા
 ફડફડ-પ્યારી ન મારો નયનેના આવા ઈસારા
 કુલી-આવું મીઠું જોડી શરમાવો શાને
 સાવ જાગી જોગીને જમવો શાને.....'રીમાં
 ફડફડ-ખાખાં તને ખસડાં અપાડું
 જોડ તેવા જોડા જડવુ
 કુલી-ખસો કેમ ખાસ પ્યારા ખાસ આવો મનાવો નાર
 ફડફડ-ખીલી છે જુદાર ખામી
 કુલી-પ્રમુ આપ પ્રેમ પ્યારી
 ઉડાવી મારી ઉડાવી
 પોસો છે પ્રેમથી ગ્રાણાધાર.....ધીમી

મખીઓ—

૮

ખીલી ખીલી સખી મુદર કેરી મારી આ કુલવાડી
 પુષ્પ પરાજે પ્રસારે મનોહર

મદન મધુકર પુઠે પડે છે અનાડી....ખીલી૦

વીકમીત મહારી વાટીત

વીકસીત અગો અગ

કામળ અગી કામીની

નીરખી બમે નગ

વેલીએ વૃક્ષને વળગી રાહી છે

પરેરીને પુષ્પોની મોહક મનહર સડી.....ખીલી૦

સખીઓ—

૯

મોડ સખી છેડ છેડ તુ કેડ

રસકુમારી—સરખે સરખી સાથ નાહી

સહુ શાને શરમાવે શાને શરમાવેછેડ૦

સખીઓ—અજબ છાત્રી આવી તું વ્યાધી કયાથી લાવી

રસકુમારી—અર આધી વાધી પ્રતાં બાપુજી ખડીરાવે

કેમ કવરાવેછેડ૦

રસકુમારી—

૧૦

રસ ઘેલડા શી મવી રામીની સેવા

તાતપર્ય—અલખેલડી મળશે મીઠા મેલા

રસકુમારી—તન મન ધન અરણ્ય કંઈ

તાતપર્ય—રમણી તને રોજ રમજેં.....ઘેલડા૦

તાતપર્ય—ચોટી ગધું છે ચીત

રસકુમારી—પ્રેમથી નીલાવો પ્રીત

શાશ્વત્તો સરદાર ગંગા હૃદયહાર

પ્રીતે ખ્યારા નીલાવો હુલાવો કુલાવો નાથ.....ઘેલડા૦

નાચકા—

૧૧

કેવી કામળા હં કળી

જાએ જોતાં ચીન ચળી

ગુમાની જાય ગળી.....કેવી૦

નયને નચાવું રસીક રીઝાવું

પ્યારાને મારાને આંખોના તારાને એક ઇસારે મનાવું

યૌવનના બહાને હું પુરો ખીલવું

કટી લચાવું, દેભાવું ચળાવું.....કેવી૦

તકે વિતકે—

૧૨

અટપટી ખટ ૧૨ અજબ જમાવી

કરતા રાંધીત આજ

છળછળ કળ રૂઢી પળપળ છળ પ્રકી

નિશ્ચય કરશું નાશ.....અટપટી૦

સ્વતંત્ર ચાલશું સ્વતંત્ર મહાલશું

જાગીર તણા જોરને પુરું જમાવવું.....અટપટી૦

પ્રપચને રમી વીદેશમાં લમી

ખાનપાન વૈભવો ને મોજ માણશું.....અટપટી૦

પ્રવીણા—

૧૩

કામળા વેહી કેવી ગા ખીત્રી સુંદર સોહાય

જોતાંજ મન લોભાય હર્ષકું અતિ હરખાય

રચના રચી છે રચ્ય મનોહર.....કામળા૦

એ જોઈ ગઈ મોહી લેખી હું નાર કૃતી તારી ન્યારી

ઉદાર વીલુ તુજ એ ઉપકાર

સર્વે એ જન સુખધારી રચી છે.....કોમળાં

નાયકાઓ—

૧૪

સંગતના રગમાં રેતો જમ રેતો

માનીને મોહન દીને જોયો જેલો જોયો...સંગતનાં

મનહર મોહક રંગીયો રંગાંગી

જીવન આરામ જન જોયો જોયો જોયો...સંગતનાં

આંખ્યાં છીએ અમે લેવાને વડાવેર

ગુલાવી ગુલો જન ગુલો ગુલો ગુલો.....સંગતના

૧૫

ફડફડ-જાઓ જાઓ તમે દુર જાઓ

કુલી—ના, ના, નાથ, હજીમ ન થાઓ

ગડગડ-આમ ક્યાંથી તો આગર જાઓ

લોકોમાં વડાય બધેય જાવારો

ગમાર માંડી ગણાશો.....ના ના

ફડફડ-અસ ધધો આદરવ નો લડ કે થાવી તું ફવાનો

ને હજીમતો કરવાનો

કુલી—હાય મારો પીટયો દી છે તારો ઉઠ્યો

કેવો સુરજ ઉઠ્યો મારો

ફડફડ-જો જો થારો હો આંખ ન મારો.....જાઓ

અંક રજો

યોજનગાંધા—

૧૬

માછલડી જ્યાં ત્યાં જામાં ઘર ભૂલી તું ભટકામાં....મા
જાળ અમારી સ્વર્થ તણી આ તેમાં તું લપટામાં
મીઠા જળને મુકી ખાત સમુદ્રમાં લે જામાં.....મા
પાંડલેથી પોપાઇ જેમાં તેને ભૂલી જામાં
થોડું પણ જળ મીઠું આ છે મોટામાં લલચામાં....મા

ભીખ—

૧૭

છે પુત્ર ઠણે એ ધર્મ સદાયે પીતા તણું પ્રીય કરવું....છે
કારણ શોખી સુખ કરવાને પ્રપત્તમાં ફરવું
પિતાનું ઇચ્છીત આચરવું

કલેષ કાપવા શાંતિ આપવા

તત્પર થઈ ફરવું.....છે પુત્ર

રાજ્ય ભુવન કે વસવ સઘળા

અપી પ્રીય કરવું રહેજામાં સંસારે તરવું

પ્રાણ પટે દેવા પણ તેથી પાછા નવ ફરવું.....છે પુત્ર

વાતપય—

૧૮

સુંદર છળી તુજ આ અંતરમાં મહારા જેહ ઠરી છે
કલમ કરે ગ્રહી ને મેં ખ્યારી આલેખી છે

સુંદર નેપુર પગનાં તારા પણ તે કેમ નહિ ઝચુકે
કંકણ આ કરનાં કેવાં છે તે પણ નહિ કંઈ રણુકે

રસકુમારી-નેપુરને કંકણે રણુકશે દયાન સહીત અહીં જોશે
વદન વિકાસી ંડલા બહાલે અવ અહીં જો કેશે

રસકુમારી-૦, ૧૫ હું કરીશ ઉગાય મનવાંચીત વરવા

તાત્પર્ય—તો તારો મુજને ખર રમણી રસ ભરવા

રસકુમારી-વિકસીત મારી ચૈવન વાડી આપ બને રસમાળી

રોજો આ દરને પ્યારા રનેહ સહીત સંભાળી

તાત્પર્ય—રસ વેત્રડી રસવાળી

રસકુમારી-શું હું વેત્રી

તાત્પર્ય—ના મઠવેત્રી

રસકુમારી-રસમાં રેલી રહીશું રસીયા.....૦ડાલા૦

૨૦

કુલી-રસ ભાગીયું આ ચૈવન માઈં એજે આજ

વૈદ-રૂપડાંયો પ્રભુ પાછો શાને આને નમજે લાજ

કુલી-મહન સતાવે પહાવરી બનાવે

વૈદ-શરમ ન આવે આગર શુભાવે.....રસ૦

ફડ-હાય હાય શું માંડયા ચાળા

જો જો આ ધરના ગોટાળા

કુલી-અલબેલા આવીને ભેટો રમણીને રીઝવા રાજ....રસ૦

ફડફડ-ચેટક ચાળા આંખ ઉડાળા

વૈદ હાય હાય ક્યાં કાઢું લહાળા

કુલી-જો રક્ષાવેત્રડા બની હઠીલા કેમ કરોછો બહુ નાજાજ-રસ૦

ચોજનગંધા—

૨૧

નાથ શી રીતે નીભાવું આવો સહન ન થાયો

હું જઈ ક્યાં જો હું ખાળી કહાણી

કસાળી હું તો અનંગ પાસમાં.....નાથ૦
 દાણુ દાણુ વિનારો આવે આવીને કોણુ બચાવે
 બકાલાને । રવ સનાવે નયને નાદા નવ આવે
 વીરહે દેલી બનાવી રોતાં રજની વીનાવી
 લાગ્યે શુ આમ લાગવી ક્યાંથી અફન છે આવી
 ક્યાં કેતું.....નાથ૦

ભીષ્મ—

૨૨

મુધારો શીર તે ગાણુ સહા જે તાણને લાણ
 નીવ રો એ ઉપાધીને વધે છે અંગમાં બપાધી....મુધારો૦
 પળેપળ બચ ને । બાણુ જુએને આમ પડટાતી
 નથી કોઈ જવન માંહી દહાપિ શાંતિ ને જાતી....મુધારો૦
 કરો કોટી પ્રયત્ને । તણુ નથી મીથ્યા થતું લાવી
 ફરજ પુરી કરી જ્યાં એક બીજી લાગ્યમા આવી....મુધારો૦

ચોજનગંધા—

૨૩

વચન દઈ ફરવું તે કરતાં મરવું મુજને છે આરૂ
 મુખ લોગબવા વિલામ વધાવાં
 લાલચમાં લે લે લપટવા કેમ કરો છે પ્રયત્ન આજ
 સ્વાર્થ તણી બાણુ એ સદાળી આગ બીજાવો આસાડું જ૦
 બાળાનું હીત મનમાં ધરતા સંતાનોને સુખીયાં કરવા
 કેમ જનો છે જહુ જેપરવા
 ફરજ જાગવો વડીલ તણી એ માણીને દહેવું મારું....૧૦

અવીણા—

૨૪

ઠંડાલા વીના ઠંડાલા વીના હુ ઘેલી રસ છત્રકાતી
 ખીલી કળી ખરી જાય રસ ભરી ઉડી જાય
 પીયુ ભ્રમર વીના ભટકાતી.....ઠંડાલા
 આવો રંગીકવર અધીર રીઝાવું રનેહ રમે નવરાવું
 અધરામૃતનુ પાન કરાવું રતી રંગ ઉડાવુ
 મોહન મદ માતી મલકાતી.....ઠંડાલા

૨૫

રસકુમારી—વરથે એ તુજને રસીક કુમાર રસ સરદાર
 કરવાને સુખમય તુજ સસાર ધીરજ ધારનેરે....વરથે
 કરથે તુજ ઇચ્છીત એ કીરતાર કંઠજાગાર
 સહુને છે જે એ સરજનહાર ધીરજ ધારનેરે....વરથે

અવીણા—સુહર વર વરવા દીવ લેણાય મન મુંઝાય
 આશાઓ કય રે પુરી થાય મન ગભરાય છે રે....વરથે

શાંતનુ—

૨૬

વામા સાડે વ્યાધી પાછી આતી આ લાગ્યમાં
 દુઃખ આ સહેવાય નહિ લખ્યું જે આ લક્ષાટ મહી
 નીશદીન આખી ઉપાધી જીવનમાં.....વામા
 ભાવી મીથ્યા ધાય નહિ શાંતિ સમવાય નહિ નીશદીન

અંક ૩ જો

પ્રવીણા સખીઓ—

૨૭

ખીલી છે ચાંદની આ ચોકમારે જોત
 આવો કીલો આ અમૃતએ રસ ભર્યું રે જોત....ખીલી છે
 ખની છે કોકીલાઓ ગાનમાં મસ્તાન જેવી
 વીદાસી ચંદ્રકીર્ણ સ્પર્શથી આ કુમુદ કેવી
 વાયુરાજ આજ વહે વેગથી રે જોત.....ખીલી છે
 શીતળ જળતા સ્પર્શથી અંગજ શીતળ યાય
 પણ શીતળ શરી કીર્ણથી હૃદય શીત ખની જાવ
 એ સઘળું જન સુખ અર્થે અર્પાયું રે
 તો પણ સખીશું મન તારું મરડાયું રે
 બેલો આજે ચીત્તમાં આ શું થયું રે જોત....ખીલી છે

પ્રવીણા-સખીઓ—

૨૮

સુખ રૂપ સખી વર વરવાને
 તપ આદરવા પ્રીય આચરવા
 તદ રૂપ ખની સાગર તરવા.....સુખ રૂપ
 નીજ નાથ વીના ગદ્ય ભાન ભુલી
 રખડું રવડું અહીં હું અહુલી
 રસ પુરણ એ શરી છે મારો
 મણી એ ઠણી હેમની હું ધારો.....સુખ રૂપ

અમળા તણી અર્જ ઉરે ધારો
 તરણી ગણી આ તરણી તારો
 સખીઓ—રસધી તુજ જીવન ભરવ ને
 તપ આદરજે પ્રીય કરવાને.....સુખ રૂપ૦

રંગતનુ—

૨.

શાંતી શાંતી મહારા ઉરમાં જણાયે
 દીલકું આનંદ થકી અતિ ઉમરાયે.....શાંતી૦
 કુમાર તણાંએ શાશ્વં કામથી શાંતિને
 પામી છે પ્રજા ને ગદ વીપતીઓ વામીએ....શાંતી૦
 પુત્ર પ્રાપ્તિ સુખ રૂપ ગણાયે
 ન્યાય મુતી મન લીધમ જણાયેશાંતી૦

૩૦

શાંતનુ—તડારા વીના ઘેલો હુ શુણીયત્ર ગોરી
 ચોજનગંધા—અરસ પરસ સુખ થાય એ ઉપાર ને દેવાય....
 શાંતનુ—ધીરજને ધાર બુઢાલી પીવાને પ્રેમ પ્યાલી
 જરસો વિન વ્યાં બુઢાલી જેમ જીવે એમ તો સુખ જૈન....
 ચોજનગંધા—સાચા છે રા.મી મારા ઉપારો દીન દારા
 અંતે આતીને બુઢાલા સહાય ને દેવાય તો જીવાય....નાશ૦

૩૧

કુલી—હવે સુખ પામી પ્યારા મુણી સારા વિચારો આ
 રંગમાં રેલી આનંદ લેશું કરશું લીલા દહેર....હવે સુખ૦

આવી મધ્યું જે ભાગ્યમાં તેને લોગવળે ભરથાર
 આ યુવતીને લાવે નીલાંબા પુણ્ય ખતાવી પ્યાર....હવે
 ફડફડ-આ રહ અ નંદ આજ ગયો ને સર્વ ગયું સુખ રૂપ
 ફુલી-રહીશ રાત્રી થઇને તમારી આપ છે મારા બુપ....હવે

૩૨

રસકુમારી-કરે છે પહેલો કાર પ્રયત્નો ભઇ તું ફાટી
 બચાવે છે અમોને તુ રચીને ચુકતીઓ મોટી....કરે છે
 તરંગ-૧થી કીધું વધુ કાજ ફરજ મારી બનતી છે
 તમરા રનેહને અગે મને એ બુદ્ધિ આવી છે
 રસકુમારી-સગામ જે સહાદરની કદી શોધી નથી જડતી
 નથી કોટી પ્રયત્ને કે કવચમાં બુદ્ધી પડી.....કરે છે

પાર્વતી—

૩૩

જાગો જરૂર ચોગ સાધી ચોગીરાજ
 બાંધી ઇંદ્રીઓ બેઠા શું આજ
 વિતાવ્યા ંદુસા મેં કેના ખટ માસ
 ઉપજ્યો અંતરમાં વિરોગેથી ત્રાસ.....જાગો
 હરી હું હારી કરે લાગરી
 બોલોને બાળા લોળા મહારાજ.....જાગો
 સેવા તમારી કરવા અમાની
 જાગી છે જ્યોતી હૃદય માંહી આજ.....જાગો

પ્રવીણા—

૩૪

હુખના દરીએ શું કીએ તો પાર તરીએ
 વિધીને વશ ફરીએ.....હુખનાં
 ભીએ બુધાચુ ભાવી ગાજી બધી બદલાવી
 અંતરના હુખ કયાં જઈ કહીએ
 સચીન સુખ હુખ સહેવાં પડે છે
 મહેનીભાંવાં લઈએ
 સહેજે તરીએ ભકતી રસ અંતર ભરીએ
 શ્રીતિને અમર કરાંએ.....હુખનાં

સર્વ—

૩૫

પ્રીય દયું પ્રભુ પદગુનાન લાગથી
 પુણી છે થયો પ્રભુજ આજનો સરસ્વતિપ્રીય
 પ્રભુ કૃપા શકી પુત્ર પર્મ પાડે
 આનંદ આનંદ સર્વ રાજે થયો
 હરગીત નયું હર્ષદીપ્રીય થયું

જાનંતિ:

જાનંતિ:

જાનંતિ:

સમાપ્ત.

